

Чубінідзе О. О. Правове регулювання універсальної юрисдикції в Європейському Союзі та його державах-членах

*Чубінідзе Олександра Олександрівна
аспірантка кафедри міжнародного права
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УНІВЕРСАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ В
ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ ТА ЙОГО ДЕРЖАВАХ-ЧЛЕНАХ**

Проблема юрисдикції в загальному і універсальної юрисдикції зокрема відноситься до концепції сфери дії міжнародного і внутрішньодержавного права і має важливе значення як для теорії, так і для практики міжнародних відносин. Єдиного визначення юрисдикції на доктринальному рівні немає. Зарубіжні і вітчизняні вчені пропонують, наприклад, такі тлумачення: "Юрисдикція як державно-владна діяльність полягає в застосуванні закону до юридичних конфліктів і прийнятті відповідно до них правових актів" [5, С. 22].

Виходячи з цього, поняття «юрисдикція» має відображати взаємозв'язок трьох аспектів:

- функціональний — визначає коло повноважень, за рамки якого держава не має права виходити при здійсненні юрисдикції;
- територіальний — пов'язує можливість здійснення юрисдикції з правовим режимом простору, в межах якого передбачається здійснення юрисдикції;
- персональний — обмежує юрисдикційні повноваження держави в залежності від національної приналежності особи, щодо дій якої передбачається здійснення юрисдикції.

Найбільш цінною в практичному плані представляється класифікація, в основі якої лежить просторовий критерій. За даною підставою виділяють територіальну та екстериторіальну юрисдикцію [7, С. 49].

Держави здійснюють екстериторіальну юрисдикцію на різних підставах. До них відносяться:

- (i) "активна персональна юрисдикція: за громадянством підозрюваного;
- (ii) пасивна персональна юрисдикція: за громадянством потерпілого;
- (iii) "універсальна юрисдикція": не пов'язана з громадянством підозрюваного або потерпілого або шкодою національним інтересам держави суду.

Існує міжнародний консенсус, що певні злочини - у тому числі геноцид, злочини проти людства, воєнні злочини і тортури - це найтяжчі злочини за міжнародним правом, і винні особи повинні бути притягнуті до відповідальності судом будь-якої держави. Ці злочини вважаються такими серйозними, що міжнародна спільнота вважає: покарання за них є питанням суспільного інтересу всіх держав за міжнародним правом. Результатом стало виникнення концепції зобов'язань *erga omnes*.

Норми *erga omnes* - це і є зобов'язання перед міжнародним співтовариством у цілому, які мають універсальний характер, і в забезпеченні яких зацікавлена кожна держава [8, С.10]. Зокрема, у сучасному міжнародному праві ці зобов'язання впливають, наприклад, із заборони актів агресії та геноциду [9]. Геноцид, в свою чергу, закріплений у Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього від 9 грудня 1948 року, яка передбачає застосування концепції універсальної юрисдикції [12].

На думку В. Шабаса, універсальна юрисдикція - це виняткова, екстраординарна підстава для здійснення кримінальної юрисдикції. Він може застосовуватися тільки до міжнародних злочинів і тільки в тому випадку, якщо держава, яка в звичайних умовах (за традиційними підставами) має здійснювати юрисдикцію за даними злочинами, не бажає або не може цього

зробити [13, с. 156]. А. Кассезе ж додає, що ця концепція «дозволяє державі висувати особі звинувачення у вчиненні міжнародного злочину, незалежно від зв'язків даної особи з державою-звинувачувачем» [14, С.201].

Держави можуть закріплювати універсальну юрисдикцію для розслідування злочинів за міжнародним правом. Це «найширша» форма кримінальної юрисдикції, яка дає можливість закрити прогалину у засудженні осіб, які вчинили найтяжчі злочини.

На початку 1990-х років геноцид в Руанді шокував весь світ. Більш ніж 800 000 чоловіків, жінок і дітей були вбиті за досить короткий термін, в період з квітня по липень 1994 року. В зв'язку з цим, Європейський Союз вирішив посилити співпрацю між своїми державами-членами для ефективної роботи з кримінальним розслідуванням та переслідуванням осіб, підозрюваних у вчиненні геноциду, злочинів проти людства та воєнних злочинів.

Рада Європейського Союзу з питань правосуддя і внутрішніх справ прийняла рішення, яке визнає, що держави-члени ЄС «протистоять на регулярній підставі» особам, які брали участь в геноциді, злочинах проти людства і воєнних злочинах, і намагаються в'їхати і проживати в ЄС (Рішення Ради 2003/335/ЖНА від 8 травня 2003 року про розслідування злочинів геноциду, злочинів проти людства та воєнних злочинів, а також переслідуванні осіб, винних у них). Рада також наголосила, що ці злочини «не повинні залишитися безкарними, що має бути забезпечено їх ефективне судове переслідування, шляхом вжиття заходів на національному рівні, та за допомогою посилення міжнародного співробітництва» [1]. Європейський Союз також посилив співпрацю між правоохоронними та прокурорськими органами держав-членів для ефективної роботи з кримінальним розслідуванням та переслідуванням осіб, задіяних у цих злочинах. Визначення цих злочинів береться зі Статуту Міжнародного кримінального суду [3].

Як свідчить дане рішення, держави-члени повинні вжити необхідних заходів для того, щоб правоохоронні органи були проінформовані про підозрілі факти, які свідчать, що особа, яка запитує дозвіл на проживання на території даної держави, здійснила такі злочини. Потім органи влади можуть розпочати кримінальне провадження в державі-члені або в міжнародних кримінальних судах. Держави-члени повинні допомагати один одному у розслідуванні злочинів. З цією метою вони можуть створювати або призначати спеціалізовані підрозділи в межах компетентних правоохоронних органів [1].

Держави-члени повинні координувати поточні зусилля з переслідування осіб, підозрюваних у вчиненні або участі у здійсненні відповідних злочинів [1]. Контактні пункти, визначені відповідно до Рішення 2002/494/ЖНА, повинні регулярно збиратися з метою обміну інформацією про досвід, практику та методи. Ці зустрічі можуть відбуватися разом із зустрічами в рамках Європейської судової мережі [2].

Більш раннім рішенням (Рішення Ради 2002/494/ЖНА від 13 червня 2002 року про створення Європейської мережі контактних пунктів стосовно осіб, відповідальних за здійснення злочину геноциду, злочинів проти людства та воєнних злочинів), Рада створила мережу національних центрів, призначених для збільшення обсягу інформації щодо розслідування міжнародних злочинів [2].

Рішення Ради 2002/494/ЖНА також наголошує, що розслідування злочину геноциду, злочинів проти людства і воєнних злочинів, а також обмін інформацією щодо них залишаються обов'язком національних органів влади, за винятком випадків, коли це стосується міжнародного права [2].

Відповідно до статті 1 цього рішення кожна держава-член призначає контактний пункт для обміну інформацією щодо розслідування геноциду, злочинів проти людства та воєнних злочинів, таких як ті, що визначені у статтях 6, 7 і 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду від 17

липня 1998 року. Також, кожна держава-член повідомляє Генеральному секретаріату Ради у письмовій формі про свою контактну особу. Генеральний секретаріат забезпечує, щоб це повідомлення було передано державам-членам [2].

Згідно зі статтею 2, завдання кожного контактного пункту полягає в наданні на прохання іншої держави-члена будь-якої доступної інформації, яка може бути актуальною в контексті розслідування геноциду, злочинів проти людства та воєнних злочинів, як зазначено 1 (1), або сприяти співробітництву з компетентними національними органами. У межах чинного національного законодавства контактні пункти можуть обмінюватися інформацією без запиту [2].

Відповідно до статті 3, Рада інформуватиме Європейський Парламент про функціонування та ефективність Європейської мережі контактних пунктів у контексті щорічних дебатів, що проводяться Європейським Парламентом [2].

Незважаючи на загальновизнаність та достатньо широке застосування цієї концепції, закріплення універсальної юрисдикції щодо різних злочинів відповідно до міжнародного права в різних державах-членах ЄС свідчить про відсутність уніфікованого підходу до цих процесів.

Хоча всі країни ЄС мають однакові міжнародні зобов'язання (*erga omnes*) та інтереси, які полягають у боротьбі з безкарністю за злочини, передбачені міжнародним правом, держави-члени застосовують різні підходи і й різне тлумачення їх міжнародного зобов'язання видавати або притягати до відповідальності злочинців.

На практиці це призвело існування до різних ступенів доступу до правосуддя у різних державах, і навіть різних вироків за однакові злочини, що викликає плутанину.

Незважаючи на відсутність таких вимог на рівні міжнародного права, багато держав-членів ЄС інкорпорують норми, які стосуються універсальної

юрисдикції у своє національне законодавство. Основи юрисдикції, наявні в країнах-членах ЄС щодо принаймні одного злочину за міжнародним правом

Крім того, деякі держави хоча й закріпили дану концепцію, однак при цьому на законодавчому рівні обмежили доступ до неї – шляхом введення додаткових вимог до складу злочинів, які підпадають під неї, наприклад, наявності "зв'язку" злочину з державою суду, хоча це повністю нівелює сам сенс цієї концепції, суть якої полягає в можливості засудити особу в будь-якій державі, тобто «універсально». Інші ж держави ввели обмеження щодо того, хто може ініціювати розслідування

Інші питання пов'язані з здійсненням універсальної юрисдикції – це, наприклад, визнання певними державними державами імунітетів високопосадовців у кримінальних справах, незважаючи на характер злочинів; застосування строків давності до злочинів, передбачених міжнародним правом

Таке нехтування міжнародно-правовою природою універсальної юрисдикції може суттєво вплинути на практичну її реалізацію у певних державах.

Існують інші практичні системні перешкоди для правосуддя в цьому аспекті, починаючи від відсутності чітких критеріїв розслідування злочинів за міжнародним правом, а також відсутність політичної волі і, подекуди, неякісні технічні навички для виконання необхідних практичних кроків для розслідування злочинів.

Згідно зі звітом Міжнародної федерації з прав людини «Екстериторіальна юрисдикція в Європейському Союзі», найкраща ситуація з закріпленням універсальної юрисдикції виглядає у Австрії, Бельгії, Чехії, Естонії, Угорщині, Італії, Люксембурзі, на Мальті, у Нідерландах, Румунії, Польщі, Португалії, Словенії та Швеції. Саме в цих державах, відповідальність за універсальною юрисдикцією може настати за найширшу кількість злочинів, які включають в себе як найтяжчі злочини за

міжнародним правом та злочини міжнародного характеру, так і злочини за національним кримінальним правом. Інші держави значні скромніші, і універсальну юрисдикцію передбачають в більшості випадків за найтяжчі злочини за міжнародним правом та рідше – за злочини міжнародного характеру [18, С. 20].

Що характерно, такі «титани» ЄС як Франція, Німеччина та Великобританія воліють не розповсюджувати цю концепцію на злочини за національним кримінальним правом, хоча саме у них є достатній матеріальний та якісний професійний ресурс для правосуддя.

Хоча географія закріплення універсальної юрисдикції розширюється, вона ще не застосовується до всіх основних міжнародних злочинів у всіх державах-членах. Загалом, універсальна юрисдикція є загальнодоступною стосовно воєнних злочинів, злочину геноциду, злочинів проти людства та катувань, але загалом не закріплена щодо злочину насильницького зникнення. Універсальна юрисдикція за ці види злочинів досі не визнана такими державами-членами ЄС: Італія, Польща, Люксембург та Угорщина (злочини проти людства), Греція та Ірландія (злочини проти людства й злочин геноциду), та Швеція (злочини проти людства й катування) [18, С. 21].

Постає питання: що саме заважає державам імплементувати концепцію універсальної юрисдикції у своє національне законодавство? Для кожної держави ця відповідь буде різною, однак ми намагатимемося знайти певні спільні риси.

Наприклад, саме визначення катувань у Сполученому Королівстві не узгоджуються з визначенням в Конвенції проти тортур [19].

Аналогічною загальною слабкістю національного законодавства, що передбачає екстериторіальну юрисдикцію, є нездатність поширити універсальну юрисдикцію на всі злочини відповідно до міжнародного права. Держав, які мають універсальну юрисдикцію лише над деякими злочинами за міжнародним правом, занадто багато, щоб перераховувати тут, але існують

наочні приклади, які ілюструють певні обмеження і проблеми в цій сфері.

В Італії досі діють законодавчі акти, введені шість десятиліть тому, які дозволяють військовим судам здійснювати універсальну юрисдикцію над обмеженою кількістю воєнних злочинів. Загальний кримінальний кодекс передбачає універсальну юрисдикцію над деякими звичайними злочинами, які можуть становити злочини проти людства, але не передбачає універсальної юрисдикції щодо катувань.

Деякі держави все ще мають обмежувальні строки, які застосовуються до воєнних злочинів, злочинів проти людства, геноциду, катувань та інших злочинів відповідно до міжнародного права. Наприклад, Франція має десятирічний термін давності для воєнних злочинів, і це перешкоджало переслідуванню Клауса Барбі, Поля Тув'є і Моріса Папона за ці злочини [7].

Деякі країни мають досить повільні процедури для арешту осіб, які підозрюються в злочинах згідно з міжнародним правом. Наприклад, процедури арешту осіб, які підозрюються в таких злочинах у Франції, на практиці виявилися занадто повільними і обтяжливими, щоб дозволити ефективні дії до того, як підозрюваний може втекти, в епоху легкого доступу до повітряних суден.

У середу вранці, 25 квітня 2001 року, декілька осіб подали скаргу (скарги) до офісу Управління Паризької прокуратури (la chetrum section du parquet de Paris), стверджуючи, що колишній генерал Халед Найсаер, Міністр оборони і член Вищого державного комітету Алжиру (Haut Comity d'etat), який увечері перебував у Парижі для реклами своєї нової книги, відповідальний за катування і смерть через тортури. У другій половині дня скарга була визнана прийнятною і було відкрито попереднє розслідування. Відділ кримінального розслідування (la brigade criminelle) повинен був визначити статус генерала у Франції. Як повідомляється, на етапі попереднього розслідування не було вжито заходів для розміщення підозрюваного в слідчому ізоляторі (garde à due), хоча прохання про це було

направлено до Міністерства закордонних справ і посольства Алжиру для отримання інформації про статус підозрюваного, що, таким чином, ймовірно, попередило підозрюваного про початок розслідування [10].

Того ж вечора, близько півночі, підозрюваний повідомив, що покинув Францію на спеціально зафрахтованому літаку з аеропорту Ле Бурже. На наступний день, після його від'їзду, попереднє розслідування встановило, що підозрюваний не має права на будь-який офіційний імунітет. Також було вирішено, що офіційне розслідування може бути відкрите і що слідчий магістрат (*juge d'instruction*) призначив, хто може видавати ордер на арешт (*mandat d'amené*). Нарешті, розслідування було розпочато 26 квітня 2001 року, більш ніж через 12 годин після того, як підозрюваний покинув країну [11].

Навіть тоді, коли існує законодавство, що дозволяє судам здійснювати універсальну юрисдикцію щодо злочинів за міжнародним правом, прокурори та слідчі судді (і політичні чиновники, коли їхнє схвалення необхідне для початку розслідування чи обвинувачення) часто не мали політичної волі для розслідування чи кримінального переслідування злочинів за міжнародними правопорушеннями, здійсненими за кордоном.

Бельгійський суд у справі Піночета описав цю проблему так: «Національні судові органи часто виглядають так, ніби намагаються ухилитися від переслідування злочинів проти людства, замість того, щоб з'ясувати, чи можуть вони переслідувати їх за міжнародним та національним законодавством [15].

Що стосується застосування міжнародного гуманітарного права, то ризик полягає не в тому, що держави можуть перевищувати межі своєї компетенції, а скоріше в тому, що, шукаючи виправдання своєї неспроможності, вони залишають безкарними найтяжчі злочини.

Прокурори та слідчі судді демонструють набагато більшу готовність до проведення кримінальних розслідувань та переслідувань на основі загальної

юрисдикції. Особливо це проявилось 16 жовтня 1998 року, коли лондонська столична поліція заарештувала колишнього президента Чилі згідно з тимчасовим ордером на арешт, який видала Іспанія [15].

Проте поліція, прокурори та слідчі судді все ще відчувають небажання проводити розслідування справи на основі універсальної юрисдикції [16]. Наприклад, були висунуті сумніви щодо рішення шотландського прокурора у Сполученому Королівстві про скасування звинувачень, у травні 1998 року, проти суданського лікаря, що проживає в Единбурзі, незадовго до суду, на підставі відсутності доказів, незважаючи на численні докази, надані жертвами.

У Сполученому Королівстві Генеральний прокурор, член Кабінету міністрів, кілька разів відмовляв у дозволі на відкриття кримінального переслідування проти колишнього президента Піночета, незважаючи на п'ять подань (задокументованих заяв) щодо відповідальності за катування. За півтора року між арештом колишнього президента і рішенням про те, щоб він повернувся до Чилі на підставі того, що він був психічно недієздатний для засудження, не було жодної публічної заяви столичної поліції про те, що вони погодилися провести розслідування цих тверджень [15].

Австрія дозволила Іззату Ібрагіму аль-Дурі (також відомому як Аль Доорі), заступнику головнокомандувача Збройних сил Іраку і заступнику голови Ради іракського революційного командування, який перебував у Австрії за одномісячною візою для медичної допомоги в лікарні у Відні, виїхати з країни після того, як проти нього було подано кримінальну скаргу, щодо його відповідальності за катування в Іраку. Пітер Пілц, член міської ради Відня, подав скаргу до австрійської прокуратури 16 серпня 1999 року, стверджуючи, що Іззат Ібрагім аль-Дурі скоїв тортури. Прокурор порушив справу проти підозрюваного. Проте міністр внутрішніх справ Австрії заявив, що, оскільки не було видано жодного міжнародного ордера на арешт на Іззата Ібрагіма аль-Дурі, не було підстав відмовляти йому у видачі візи.

Міністр закордонних справ також підкреслив, що аль-Дурі був віце-головою уряду держави, з якою Австрія підтримувала дипломатичні відносини. Врешті-решт, Аль-Дурі, який не був заарештований під час прокурорських розслідувань, було дозволено покинути країну 18 серпня 1999 року [19]. Наскільки відомо, не було вжито заходів для його затримання протягом достатнього часу, щоб сприяло порушенню кримінальної справи або процедури екстрадиції, як того вимагає стаття 6 (1) Конвенції проти катувань.

Однією з найбільш серйозних проблем, що перешкоджають здійсненню універсальної юрисдикції, є те, що чинне міжнародне право дозволяє політичним чиновникам втручатися у прийняття судових рішень. Ця проблема виникає двома способами. Супутньою проблемою є продовження використання військових, а не цивільних, судів для розгляду справ, пов'язаних із злочинами, що передбачені міжнародним правом.

Національне законодавство, яке надає судам універсальну юрисдикцію, часто вимагає схвалення від одного або декількох політичних посадових осіб, таких як Генеральний прокурор у Сполученому Королівстві, для ініціювання кримінального розслідування або кримінального переслідування на основі універсальної юрисдикції. Сполучене Королівство вимагало, щоб Генеральний прокурор, політичний чиновник, дозволив кримінальне переслідування в Англії та Уельсі особи, підозрюваної в катуванні [20]. Нездатність Генерального прокурора дозволити переслідування колишнього президента Августо Піночета коли він знаходився в Англії з 1998 по 2001 рік, призводить до висновку, що ця неспроможність ґрунтувалася на політичних, а не юридичних міркуваннях.

Хоча, згідно з британською конституційною практикою, рішення Генерального прокурора повинно базуватися на суто юридичних, а не політичних підставах, сприйняття того, що суспільні інтереси знаходяться під впливом політичних міркувань, залишається.

Іноді політичних чиновників звинувачують у запобіганні здійсненню

універсальної юрисдикції іншими засобами. Наприклад, Антуан Конт, один з адвокатів, які представляли двох осіб, яких нібито катували в Алжирі, і батьків третьої особи, яка, як повідомляється, загинула під час тортур у цій країні, стверджувала, що урядовці Франції домовилися про спеціально зафрахтований приватний літак, яким вилетів генерал Халед Найсаер, колишній алжирський міністр оборони і член Вищого державного комітету (Haut Comité de l'Etat), з Парижа опівночі 25 квітня 2001 року після відкритого проти нього попереднього розслідування (enquête) [21]. Провал з арештом генерала була підданий критиці з боку правозахисних організацій та експертів [22].

У більшості країн дозвіл політичного чиновника, такого як Міністр внутрішніх справ у Сполученому Королівстві, є необхідним для фактичної екстрадиції підозрюваного.

Проблеми, пов'язані з відсутністю спеціального підрозділу зі спеціальними юридичними та практичними знаннями, проілюстровано у справі Мувуні у Сполученому Королівстві. Хоча жертви, преса та неурядові організації стверджували, що підполковник Tharcisse Muvunyi був відповідальний за геноцид, катування та інші злочини, передбачені міжнародним правом, здійснені в Руанді під час збройного конфлікту, правоохоронні органи не відкрили провадження по цим твердженням, а через декілька місяців Трибунал по Руанді вимогу про видачу Мувунї, який і був негайно заарештований. Якби існував спеціальний підрозділ правоохоронних органів, можна було б негайно прийняти рішення щодо цього юрисдикційного питання. Аналогічним чином, повільні темпи розслідування кримінальних справ, заснованих на універсальній юрисдикції в Бельгії, завдячують відсутності спеціального підрозділу, присвяченого злочинам за міжнародним правом [23].

Наприклад, хоча слідчий суддя Іспанії у справі Піночета не зміг досягти співпраці з аргентинськими органами виконавчої влади, він зміг

отримати свідчення сотень жертв, інформацію від поліції та прокуратури в інших державах, які проводили розслідування цих злочинів; і інформацію від деяких неурядових організацій. У тій мірі, в якій органи виконавчої влади в іноземній державі відмовляються співпрацювати, як у справі Піночета, слідчі отримують інформацію від судових органів цієї держави. Крім того, наполегливість влади та дипломатичний тиск з боку інших держав можуть сприяти такій співпраці. Так, наполегливість з боку Трибуналів по Югославії та Руанди призвела до посилення співпраці з державами, на території яких знаходилися докази [16].

Подібним чином, лондонська поліція, яка не має спеціалізованого підрозділу для розслідування злочинів за міжнародним правом, скоєних після Другої світової війни, в значній мірі покладалася на неурядові організації, такі як медичний фонд по догляду за жертвами тортур. Він допоміг отримати імена та адреси свідків, які бажають свідчити, і контактувати зі свідками за кордоном, надаючи неупереджену довідкову інформацію щодо низки питань, починаючи від політичного контексту, до культурних чи мовних питань, допомагав з кваліфікованими перекладачами, визначав відповідних експертів і отримував експертні юридичні висновки щодо доказів. Також він роз'яснював жертвам та свідкам особливості правових процедур у Сполученому Королівстві та інформувало про події у справах [24].

Державному прокуророві в деяких обставинах може бути складно зконтактувати зі свідками в іншій державі. Проте, як і в усіх обвинуваченнях на основі універсальної юрисдикції, прокурор зможе покладатися на державу суду. Транспортування свідків до держави, яка здійснює універсальну юрисдикцію, є занадто дорогим, але із збільшенням кількості транснаціональних кримінальних справ, це все частіше є витратою звичайною [25]. Наприклад, Бельгія транспортувала свідків з Руанди, щоб вони могли свідчити під час судових процесів над особами, обвинуваченими у вчиненні злочинів у цій країні [26].

Інша справа, що деякі з цих труднощів можуть бути подолані, якщо органи влади, такі як чилійські слідчі судді у справі Піночета, готові допомогти; або на території цієї держави присутній миротворчий контингент, до якого держава суду може направити прокурора або слідчого суддю. Бельгійський суд, який розслідував злочини в Руанді, тричі відвідав цю країну, а також Гану і Того. У деяких випадках інша держава може навіть дозволити частину судового розгляду провести на її території, як у справі Савон'юка, де суддя і присяжні Сполученого Королівства засідали протягом декількох днів у Білорусі на місцях масових вбивств під час Другої Світової війни [17].

Висновки. Закріплення універсальної юрисдикції відображає питання співвідношення міжнародного, національного права та права ЄС. В даному випадку, міжнародне право не вимагає закріплення цієї концепції на нормативному рівні. В свою чергу, право ЄС закликає держави-члени лише до співпраці в цих питаннях. Практика ж держав-членів стосовно перешкод для здійснення універсальної юрисдикції свідчить, що ці практичні та процедурні перешкоди можуть бути досить ефективно подолані за наявності політичної волі. Певний прогрес в цьому питанні вже був досягнутий, однак, існує необхідність наявності більшої підзвітності держав-членів про підстави непритягнення особи, підозрюваної у вчиненні найтяжчого злочину проти міжнародного права, до відповідальності, хоча це було можливо здійснити, застосовуючи універсальну юрисдикцію. Також, деяким державам варто створити у своїх правоохоронних органах спеціалізовані підрозділи для розслідування злочинів за міжнародним правом.

Список використаних джерел

1. Council Decision 2003/335/JHA of 8 May 2003. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32003D0335>. (дата

доступа 07.04.2019)

2. Decision 2002/494/JHA of 13 June 2002. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32002D0494>. (дата доступа 07.04.2019)

3. Римский статут международного уголовного суда: дипломат. конф. полномоч. представителей под эгидой ООН по учреждению междунар. уголов. суда / ООН; Междунар. Общ-во Прав Человека. Франкфурт на Майне, 2000. 86 с.

4. Section 134 of the Criminal Justice Act 1988, (United Kingdom)

5. Jurisdictiile special in Republica Socialistă România\ Prisăcaru V. - București, 1974. 33 p.

6. Лавлинская, А.Н. Универсальная юрисдикция и принцип «aut dedere aut judicare» в международной борьбе с морским пиратством // Евразийский юридический журнал. 2011, №1.

7. Code de procédure pénal (Paris: Litec 1996/1997), art. 7, L. n. 1336, 16 déc. 1993, art. 7, L. n. 93-913, 19 juill. 1993

8. The Concept of International Obligations Erga Omnes /Ragazzi M. Oxford University Press, 1997. 264 p.

9. The Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited (Belgium v. Spain). URL: <http://www.icj-cij.org/docket/files/50/5387.pdf>. (дата доступа 14.03.2019).

10. Fédération Internationale des Ligues des Droits de l'Homme, Algerie: Une fuite en forme d'aveu pour le Général Naysayer, Paris, Communiqué, 26 avril 2001.

11. Claire Trénan, Un général algérien et la justice française. Le Monde, 26 avril 2001.

12. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_155. (дата доступа: 24.03.2019).

13. The UN international criminal tribunals: the former Yugoslavia, Rwanda and

- Sierra Leone / William A Schabas. Cambridge University Press, 2006. 250 p.
14. Cassese, International Law. Oxford: Oxford University Press, 2001. 251 p.
 15. Pinochet Case, Decision of the Tribunal of First Instance of Brussels, 6 November 1998, para. 3.3.3 (English translation in Luc Radomes, Belgian Tribunal of First Instance (investigating magistrate), November 8 1998, 93 Am. J. Intl L. 700, 702 (1999).
 16. David Scheffer, Opening Address, Universal Jurisdiction Conference, December 2000, 35 New Eng. L. Rev. 233, 234 (2001)
 17. National Decisions: UK: The Sawoniuk case, 2 Y.B. Hum. L. (1999)
 18. Extraterritorial Jurisdiction in the European Union. URL: https://www.fidh.org/IMG/pdf/Extraterritorial_Jurisdiction_In_the_27_Member_States_of_the_European_Union_FINAL.pdf. (дата доступа: 24.03.2019).
 19. Universal Jurisdiction: the duty of states to enact and enforce legislation. URL: <https://www.amnesty.org/en/documents/IOR53/017/2001/en/>. (дата доступа: 24.03.2019).
 20. Criminal Justice Act, § 135. (United Kingdom)
 21. Antoine Comte. "La France a oublié ses obligations internationales". Le Monde, 27 Avril 2001.
 22. Paris dans l'embarras après le départ du général Nezzar. URL: <http://www.fidh.imagnet.fr/uindex.htm>. (дата доступа: 24.03.2019).
 23. Bart Crols. Belgian magistrate launches probe against Saddam, Refuters, 29 June 2001.
 24. Home Office Review of Extra-Territorial Jurisdiction, Steering Committee Report 28-9 (July 1996).
 25. Lawrence Collins, Q.C., Partner, Herbert Smith, London, remarks at the panel, "Globalisation of Civil Disputes", 28 July 2000, International Law Association, 69th Conference, London.
 26. Fati Mansour. La Justice militaire confirme la condamnation d'un notable rwandais, Le Temps, 28 avril 2001.

Чубінідзе О. О. Правове регулювання універсальної юрисдикції в Європейському Союзі та його державах-членах

У статті проаналізовано природу правового регулювання універсальної юрисдикції в міжнародному праві та праві Європейського Союзу. Розглядається також її закріплення в національному законодавстві держав-членів ЄС. Перераховано та проаналізовано перешкоди на шляху застосування універсальної юрисдикції державами-членами ЄС, включаючи теоретичні та практичні аспекти цієї проблеми, та запропоновано способи усунення цих перешкод.

Ключові слова: найтяжчі злочини за міжнародним правом, універсальна юрисдикція, *erga omnes*, порівняльне кримінальне право.

Чубинидзе А. А. Правовое регулирование универсальной юрисдикции в Европейском Союзе и его государствах-членах

В статье проанализирована природа правового регулирования универсальной юрисдикции в международном праве и праве Европейского Союза. Рассматривается также её закрепление в национальном законодательстве государств-членов ЕС. Перечислены и проанализированы препятствия на пути применения универсальной юрисдикции государствами-членами, включая теоретические и практические аспекты проблемы, и предложены способы устранения этих препятствий.

Ключевые слова: тяжкие преступления по международному праву, универсальная юрисдикция, *erga omnes*, сравнительное уголовное право.

O. Chubinidze. Legal regulation of universal jurisdiction within European Union and in its member states

Abstract: The article analyzes the nature of the legal regulation of universal jurisdiction in international law and the law of European Union. Its consolidation in the national legislation of the EU member states is also considered. Obstacles to the application of universal jurisdiction by Member States, including theoretical and practical aspects of the problem, are listed and analyzed, and ways to eliminate these obstacles are proposed.

Keywords: grave crimes under international law, universal jurisdiction, erga omnes, comparative criminal law.